

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Andra Kammaren. N:o 56.

Torsdagen den 11 Maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes den i förmiddagssammanträdet började öfverläggningen angående § 1 i det uti *1:sta punkten* af Lag-Utskottets Utlåtande N:o 51 framlagda förslag till förordning angående förlagsinteckning.

*Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.*

Herr Thomasson anförde: Då, efter det jag begärde ordet, allt hvad som kan anföras till förmån för Kongl. Maj:ts förslag, hvilket i allt väsentligt äfven är Utskottets, redan blifvit sagdt, skulle jag endast missbruka Kammarens tid genom att upprepa detta. Jag ber blott, att det må vara mig tillåtet att i allra största korthet sammanfatta de moment som tillsammans, efter mitt förmenande, bilda den synpunkt, ur hvilken föreliggande förslag bör betraktas.

Då förlagsinstitutionen hos oss först uppkom, var förlagsgifvarens rätt och säkerhet genom hvarjehanda lagbestämmelser ganska utvecklad och tryggad. Men i samma mån näringslivet utvecklade sig, var det naturligt, att dessa, friheten i handel och vandel hämmande band skulle sprängas och det har nu gått derhän, att förlagsinteckning icke medför annan rätt och säkerhet än förmånsrätt i konkurs. Det är emellertid naturligt att, såsom redan förut blifvit påvisadt, innan förlagstagaren kommer derhän, att han gör konkurs, har han, gemenligen afyttrat allt, som för förlagslånet blifvit pantsatt, hvadan hela denna säkerhet, som förlagsinteckningen skänker, är alldeles illusorisk. Då så är förhållandet, synes mig tiden vara inne att ur lagstiftningen utstryka hela denna rättsinstitution och, om den bibehålles, kan skälet dertill endast vara, att man icke vill rubba bestående förhållanden, men deremot kan det visst icke finnas anledning att utsträcka verkan af förlagsinteckning till nya områden. Det är uppenbart att det ändock kan försvaras, att man företagit en revision af gällande förlagsintekningsbestämmelser, under förutsättning nemligen att lagstiftningen fortfarande bör bestå; ty dessa lagbestämmelser äro, såsom Herr Justitieministern jemväl påvisat, i allra högsta måtto behäftade med ofullständighet och otydlighet. Sålunda är det oklart, uti hvilka föremål förlagsinteckning kan lemnas äfvensom

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

hvilket forum man har att vända sig till för att erhålla sådan inteckning. Men då det å andra sidan är klart, att den säkerhet, som en förlagsinteckning gifver, endast är illusorisk, vore det i min tanke otidsenligt att utsträcka möjligheten att erhålla sådan till andra föremål, än dem, med hvilka detta för närvarande är förhållandet. Om jordbruket, såsom jag antager, är i behof af understöd för anskaffande af förlagskapital, så bör detta behof, såsom Herr Justitieministern nämnde, afhjelpas genom en lagstiftning, som är fristående och oberoende af denna, och till hans löfte att ett förslag i denna rigtning skall föreläggas Riksdagen torde Kammaren böra lita sig.

Jag skall icke, såsom jag nämnde, upprepa hvad som redan sagts i denna sak, jag vill endast med anledning af den ärade representantens från Venersborg tal om den ihärdighet och ifver, hvarmed underpantsinstitutionen skulle hafva blifvit eftersträfvad af representationen, söka visa att denna ihärdighet och denna ifver icke varit så stora, som han målat dem. Det var Kongl. Maj:ts proposition till 1847—1848 års riksdag, som gaf uppslag till de försök till revision af förlagsinteckningsinstitutionen, hvilka sedan alltjemt återkommit. Men i denna Kongl. proposition förekommer icke ett enda ord om förvandling af förlagsinteckningsinstitutionen till en underpantsinstitution. Det är sant, att detta förslag utsträckte rättigheten att erhålla förlagsinteckning äfven till handtverkerier och fisken, men icke ens der förekommer jordbruket bland de näringar, som skulle ega en sådan rättighet. Så kom Lagberedningens förslag år 1850, som förordade återupptagandet af underpantsinstitutionen, hvilken, såsom vi veta, afskaffades genom 1734 års lag. 1859—1860 års Riksdag upptog lagberedningens förslag, och detsamma antogs af representationen i dess helhet, ehuruval ett stånd protesterade emot principen. Vid 1865—1866 års riksdag återkom samma förslag, men redan då yppade sig en mycket stor skiljaktighet i uppfattningen om nyttan af denna institution, och sedan Lag-Utskottets förslag, som förordat densamma, återförvisats, framlade Utskottet ett nytt, som icke förordade underpantsinstitutionen, utan endast utsträckte förlagsinteckningsrätten äfven till jordbruket. Vid 1868 års riksdag återkom också Lagberedningens förslag och antogs af Andra Kammaren, men förkastades af Medkammaren, och jordbruksnäringen får väl dock anses äfven inom Första Kammaren hafva framstående målsmän. Vid 1875 års riksdag väcktes ånyo fråga om revision af förlagsinteckningslagstiftningen, men då nämndes icke ett enda ord om underpantsinstitutionen. Under 1879 års riksdag förekom frågan ånyo, men den inskränkte sig då endast till en revision af gällande bestämmelser om förlagsinteckningsrätten, och i Riksdagens med anledning deraf aflätna skrifvelse förordas icke direkt införande af underpantsinstitutionen, utan säges endast att det borde tagas i öfvervägande, om icke rätt till underpant i lösegendom må kunna mædgifvas alla näringar. Af allt detta torde framgå, att representationens ihärdighet och ifver i eftersträfvandet af denna institution icke varit så stora, som här framhållits.

Jag skall emellertid för närvarande inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, men ber att ännu en gång få fästa upp-

märksamheten på att vi ju hafva att från regeringen förvänta ett förslag, afseende att för jordbruket underlätta möjligheten att anskaffa nödigt förlagskapital, och att det utan tvifvel är bättre att afvakta ett sådant fristående förslag, än att ytterligare uppskjuta revisionen af gällande författningar rörande förlagsintektningsrätten.

Jag anhåller om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr J. Johansson i Bergsäng: Jag skall, med anledning deraf att flera föregående talare yttrat sig i den rigtning att man skulle genom förkastande af detta förslag främja den lagstiftning, som nu är i fråga, be att få erinra derom att, om föreliggande förslag icke antoges, följden deraf naturligtvis blir den, att de begge hittills angående förlagsinteckning gällande författningarne, Kongl. förlagsordningen den 24 Februari 1748 och Kongl. Hallordningen den 2 April 1770, fortfarande komma att blifva gällande i all sin kraft. Hvad den första af dessa författningar beträffar, är den verkligen i vissa delar till den grad antiquerad, att en omarbetning af densamma är af största behof påkallad, derest man icke vill hafva densamma helt och hållet upphäfd och följaktligen äfven hela denna förlagsintektningsinstitution afskaffad.

Jag skall be att få illustrera nämnda författnings antika beskaffenhet genom att göra ett par, tre utdrag af de paragrafer, som röra förslag till den mindre tackjerns- och stångjernstillverkningen. Uti 2 § heter det: "Hvad det förslag angår, som bergsmännen i jernbergslagerna behöfva att taga till deras bergsbruk, antingen på tack- eller stångjern, tillika eller särskilt; så förordne Wi härmed i Näder, att när någon åtager sig, att förlägga en bergsman, bör sådant dem emellan skriftligen författas, och sedan vid nästa bergsting, eller, om detsamma ej så snart skulle infalla, hos bergmästaren emellertid angifvas, och derpå i bergstings dombok antecknas, hvilket bergmästaren åligger att, igenom hyttefogden, på hyttebacken kungöra låta, på det den ena förläggaren med den andra, alltid må få underrättelse om hvars och ens förlagtagare, och dermed undvikas, att den ena ej blandar sig i den andras förslag". Här föreskrifves sålunda hvad som iakttagas skall, då inteckning sökes för de förslag, som till bergsmän lemnas. Nu afskaffades, såsom vi veta, bergstingsrätterna för öfver trettio år sedan, dervid dock deras göromål öfverflyttades på de allmänna domstolarne, men hvad som åtminstone torde vara tvifvelaktigt är, huruvida bergmästaren fortfarande skall anses hafva denna skyldighet att låta kungöra sådana förlagsaftal, som här äro i fråga, liksom huruvida ett sådant kungörande på hyttebacken, som i paragrafen föreskrifves, kan med nuvarande förhållanden anses vara till något verkligt gagn. För min del åtminstone hyser jag ett sådant tvifvel.

I 3 § förekomma åtskilliga bestämmelser, som afse att ordna förhållandet mellan förlagstagaren och förlagsgifvaren; så säges t. ex. i ett moment, att förslaget bör utgöras "till hälften i gängbart mynt och thet öfriga i oförfalskade goda varor". Det var sålunda ett slags byteskontrakt, som ingicks mellan förlagsgifvarne och förlagstagarne. Vidare förekommer bestämmelse om det straff, som drabbar förlags-

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

gifvaren, om han brukar svek vid detta byte. Till förekommande af att "intet ocker må föröfvas" finnas i samma 3 § äfven åtskilliga stadganden, och bland dem äfven det, att sedan förlagstagaren fått betala de undfångna varorna efter gällande pris, eger förläggaren att såsom provision tillgodoräkna sig 3 daler på hvarje skeppund stångjern, och på ett skeppund tackjern 1 daler 16 öre kopparmynt. Denna provision vill jag nästan påstå, efter den tidens pris, motsvarade 10 à 12 procent, och dertill kom laga ränta efter 5 procent, i händelse förlagstagaren icke kunde årligen betala det undfångna förlaget. Man kan knappt säga, att det var någon särdeles lindrig behandling förlagstagaren sålunda rönt, och om man äfven väl aktade sig att åt denna höga provision gifva namn af ocker, så är det visserligen något som man än i dag väl förstår sig på, men jag tror dock, att man nu för tiden icke gör anspråk på så hög provision för dylika försträckningar.

I 5 § af 1748 års förordning förekomma åtskilliga bestämmelser, som röra kontrollen öfver förlagets användande, och bland dem äro några verkligen af den egendomliga beskaffenhet, att man väl må förundra sig, att de kunna förekomma i en lag, som ännu skall anses ega gällande kraft. Jag ber att få läsa upp en del af ifrågavarande paragraf, särdeles som den kan tjena som ett ganska intressant bidrag till vår bergsmannanärings kulturhistoria. Det heter der: "Ej må förlagstagaren understå sig att använda förlaget vårdslöst, ej eller skingra thess tillvärkning till förläggarens skada; sker sådant, plikte bergsmannen therföre, första gången, 15 daler silfvermynt; gör han thet andra gången afstraffas med tio par spö och tredie gången med femton par, förvises då jemväl bergsläget och hemmanet, så vida thet ej är skatte, och egendomen lemnas till någon annan drifvande bergsman, helst inom börden och hyttelaget, som kan betala gälden". Här af kunna herrarne finna, hurusom man gick ganska handgripligt till väga med den förlagstagare, som sökte att på svekligt sätt undandraga sig fullgörandet af sina genom förlagskontraktet åtagna förbindelser. Som man vet, är spöstraffet för länge sedan afskaffadt, men, såvidt jag vet åtminstone, har denna 5 § i 1748 års förordning ännu icke blifvit upphäfd, och detta synes äfven framgå deraf, att i ingressen till det nu framlagda författningsförslaget heter det att "med upphäfvande af förordningen om förlag vid bergs- och brukshandteringen den 24 Februari 1748" etc. Men i samma femte paragraf förekomma äfven åtskilliga stadganden afsedda för den händelsen, att en annan förlagsgifvare skulle söka att sätta sig i beröring med förlagstagaren, d. v. s. då det vanligen var köpmän, som uppträdde som förlagsgifvare, en köpman uppträdde som konkurrent med en annan. Äfven för denne konkurrent gälla ganska stränga bestämmelser. Det heter nemligen derom: "Ingen annan än rätter förläggare må inlåta sig i handel om jern med en intecknad förlagtagare; dristar sig någon thertil och låter hemligen eller uppenbarligen bortsnilla något af tillverkningen, böte han första gången 50 daler silfvermynt, andra gången dubbelt, och straffes tredie gången såsom för tjufnad". Som herrarne helt säkert veta, medförde tjufnad enligt den gamla miss-

gerningsbalken äfven kroppsstraff, så att äfven för en förlagsgifvare fans sålunda utsigt att komma i beröring med spöstraffet. Att dylika bestämmelser ännu förekomma i en författning, som skall ega gällande kraft, likasom åtskilliga andra af nära nog samma art, som äfven förekomma i 1748 års förordning, synes mig mera än något annat vittna om behofvet af en ny lag i detta ämne. Då man anser sig icke helt och hållet kunna undvara den rätt till förlagsinteckning, som hittills varit gällande, utan till och med vill utsträcka denna rätt jemväl till andra näringar, anser jag för min del, att då det nu framlagda förslaget åtminstone innebär ett steg framåt och en förbättring af nu gällande lag, det bör af Kammaren godkännas. Jag tager mig derföre friheten anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Herr Johannes Jonsson: Då jag inom Utskottet befann mig bland dem, som bidragit till det slut, hvartill Utskottet kommit, och således icke bland de Utskottets ledamöter från denna Kammare, hvilka emot Utskottets betänkande reserverat sig, så torde det tillåtas mig att yttra några ord angående den ställning, jag vid frågans behandling inom Utskottet intagit.

Hvad först angår reservanternas förslag derom, att rättigheten till förlagsinteckning borde utsträckas till alla näringar, så får jag förklara, att jag för min del icke kunnat vara med derom, då enligt min åsigt, om densamma skulle utsträckas jemväl till jordbruket, denna åtgärd skulle mera skada än gagna. Då jag sjelf är jordbrukare och representerar en valkrets, inom hvilken nästan alla mina valmän äro detsamma, så skulle måhända synas besynnerligt, att jag icke vill understödja en dylik åsigt, som den, hvilken reservanternas omfatta; men jag kan i allt fall icke frångå min öfvertygelse, att en så beskaffad lag skulle leda till betänkliga följder i fråga om jordbrukarens kredit. Om t. ex. en arrendator på en auktion inropar t. ex. kreatur och hvarjehanda dyrbara redskap, och strax derefter låter inteckna sin lösa egendom, samt vid förfallotiden saknar annan tillgång än den intecknade egendomen, blir följden den, att han ej kan betala sina inrop. Säljaren eller auktionsförrättaren kommer således att lida förlust, men i och med detsamma är också arrendatorns kredit slut.

Vidare får jag säga, att då den Kongl. propositionen icke gifver någon som helst anledning till, att rättigheten till förlagsinteckning skulle utsträckas äfven till jordbruket, så har jag jemväl ur den synpunkten icke kunnat tillstyrka något sådant; och då Lag-Utskottet icke eger någon motionsrätt, så anser jag det vara betänkligt att införa ett stadgande om inteckning i sådana föremål, som icke i den Kongl. propositionen omförmälas. Dessutom, om inteckning skulle beviljas i lösegendom på landet, så borde åtminstone bestämmas annat forum, än det som af Kongl. Maj:t föreslagits; ty naturligtvis borde väl inteckningen ega rum vid häradsrätt. Likaså finner jag betänkligheter vid reservanternas förslag derom, att inteckningen bör ske vid den rätt, inom hvars domvärjo rörelsen drifves, ty det kan ju hända att en stor industriel anläggning har egendom inom flera sär-

Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.
(Forts.)

skilda härad, i hvilket fall det bör vara en bestämd domstol, der förlagsinteckning för en dylik anläggning bör sökas, hvilket icke lämpligen kan blifva någon annan än rådstufvurätten i den stad, der Konungens Befallningshafvande i länet har sitt säte.

Jag skall för tillfället icke yttra mig vidare. Jag beklagar, att Första Kammaren redan afslagit § 11 i Utskottets förslag; ty sedan den fallit, har lagen i öfrigt, enligt min tanke, icke något stort värde. Då emellertid den lag, vi för närvarande hafva, är föråldrad, och behöfver en revision, samt det föreliggande förslaget är bättre än intet, har jag för min del icke ansett lämpligt annat än att biträda Utskottets förslag, hvartill jag således yrkar bifall.

Grefve Sparre: Jag skulle icke hafva vågat att för andra gången besvära Kammaren, om jag icke blifvit uppkallad af den värde talaren på malmöbänken, hvilken yttrade att det icke förhölle sig så riktigt med de uppgifter, jag hade i mitt anförande på förmiddagen. Jag ber likväl få fästa uppmärksamheten på, att hvad jag då yttrade var, att Riksdagen och särskildt denna Kammare med en sällsynt ihärdighet och konsekvens drifvit den satsen, att *jordbruket* behöfver omhuldas af kreditlagstiftningen. Nu ber jag att få läsa upp de särskilda riksdagsbeslut, som i den riktningen blifvit fattade. Jag sade på förmiddagen, att år 1850 framlade Lagberedningen ett förslag om införande af underpant i lösegendom, och såsom motiv dertill anföres: "År det rätt att den som drifver bergsbruk, fabrik, manufakturverk etc. får bereda sig kredit genom underpant af lös egendom, så måtte det vara rätt att en *jordbrukare*, eller den som delar hans yrke, då han ej kan erbjuda inteckning i fastighet, får på lika sätt förskaffa sig den kredit han tarfvar för sin rörelse eller sitt arbetsföretag".

Vid 1859—1860 årens riksdag beslöts antagandet af en lag i öfverensstämmelse dermed; men lagen godkändes ej af Kongl. Maj:t. Vid riksdagen 1865—1866 föreslogs en ny lag, af innehåll, att rättigheten att lemna underpant i lös egendom skulle i afseende på tillämpningen utsträckas äfven till *jordbruksnäringen*. Med några mindre förändringar blef förslaget af riksens ständer för deras del antaget. Detta var andra gången. Vid 1868 års riksdag förekom ånyo framställning i samma syfte och föranledde då till ett nytt förslag, hvilket af Andra Kammaren åter antogs. Detta var för tredje gången. Vid 1879 års riksdag afläts en ny skrifvelse i ämnet.

Den värde talaren sade, att densamma icke innehöll förslag angående säkerhet i lösegendom tillhörande jordbruksfastighet, utan angick endast förlagsinteckning. Jag ber i detta afseende att få för andra gången uppläsa denna skrifvelse, hvilken är af följande lydelse: "Rättigheten att lemna underpant i lös egendom bör emellertid vara en rättighet för alla näringsidkare eller för ingen, och medgifvande af sådan rätt utgör endast den enklaste gärd af rättvisa åt de näringsidkande samhällsmedlemmar, som dermed ej nu äro hugnade. — — — Det synes vara lagstiftarens pligt att den — — näringsidkare, som det behöfver, han må vara bruksegare, bergverksegare, fabrikant eller *jord-*

brukare, kan mot underpant i lös egendom erhålla försträckning — — —; "och i klämman säges: "att Kongl. Maj:t måtte tackas taga i öfvervägande, huruvida ej rätt till underpant i lös egendom må kunna medgifvas alla näringar".

Jag kan icke begripa huru man med tydligare ord skulle kunna uttala den åsigten, att rättigheten att pantsätta lös egendom skulle vara gemensam för alla näringsidkare, eller också icke finnas för någon. Huruvida jag således hade orätt i mitt påstående, att Riksdagen under en lång följd af år uttalat sig för att jordbruksnäringen behöfde detta skydd, det öfverlemnar jag åt herrarne att bedöma. Jag är särdeles angelägen om att icke kunna tillvitas för att hafva i detta afseende öfverskridit hvad som är fullt sanningsenligt, och då jag just uppläste dessa ord, så kan väl icke rimligen mig tillvitas, att jag sagt en osanning. Jag ber nu att få med några ord bemöta Herr Justitieministerns anförande i dag, dervid jag till en början ber att få upprepa hvad jag yttrade på förmiddagen, eller att för sjelfva jordegarna kan lagen om inteckning i lös egendom icke vara af omätlig vikt, men af desto större vikt för arrendatorerna. Att denna klass är stor och att densamma till jordbrukets nytta och gagn dagligen blifver allt större sluter jag deraf, att statens domäner inom flera län och således äfven inom mitt uppgå till ett antal af omkring trehundra, och således måste endast kronoarrendatorerna räknas i tusental; men detta antal utgör väl ändock den ojemförligt minsta delen; ty huru många enskilda jordegare hafva icke sin jord utarrenderad. Nu är det visserligen sant, på sätt Herr Justitieministern sade, att nu varande lag af år 1867 och föreliggande förslag gifva jordegarna en viss förmån; men han talade äfven om att äfven arrendatorerna hafva deraf en viss förmån. Jag kan icke deri se någon förmån, så länge icke arrendatorn kan lemna förlagsinteckning i sina kreatur och inventarier. Hvad jag sagt, det är att arrendatorn liksom alla andra menniskor, för att kunna drifva sin näring riktigt, behöfver kapital och behöfver låneunderstöd eller åtminstone att blifva försatt i tillfälle att kunna låna penningar mot pantsättning af den egendom, han eger, såsom t. ex. kreatur, inventarier o. d.

Det sades vidare, att det vore betänkligt att införa en institution, som skulle inbjuda till bedrägeri. Skulle väl detta vara sant, mine Herrar, att det vore farligare att medgifva jordbrukaren en sådan rättighet, än att gifva den åt annat folk! Skulle verkligen frestelsen för dem vara större, än för fabriksidkare? Jag tror icke att så är förhållandet; jag tror icke, att moraliteten hos folket på landsbygden är sämre än annorstädes, eller att den ifrågasatta rättigheten skulle för dessa landtbrukare vara farligare och mera inbjudande till bedrägeri, än det kan vara för dessa små fabriksidkare i städerna, hvilka ofta hafva ganska litet att bygga på.

Man har också talat om den nuvarande lagstiftningens ofullständighet och otydlighet. Tvenne talare före mig hafva i dag ådaga lagt att äfven detta förslag i vissa delar är ofullständigt; och jag instämmer deri. Det är ej skäl att utbyta en dålig lag mot en annan dålig.

Jag vill icke upprepa hvad de här yttrat, och jag gör detta af

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

skyldig uppmärksamhet mot Kammaren, på det att densamma icke skall behöfva onödigtvis höra denna sak upprepas två gånger. Men jag hemställer blott, om det kan vara lämpligt att utgifva en lag, som tillåter fabriksidkare en sådan rätt såsom en förmån, på samma gång som det, enligt hvad Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet säger, "ankommer på idkaren af rörelsen att anmäla denna såsom fabrik och derigenom komma i åtnjutande af förlagsinteckningsrätt". Jag tror, att en så beskaffad lag, som inskränker denna rätt till vissa personer, men på samma gång säger, att det beror på hvarje idkare af rörelse att sjelf skaffa sig denna rätt genom att anmäla sig såsom fabriksidkare, att en sådan lag, minst sagdt, har utdömt sig sjelf.

Man har vidare sagt, att den säkerhet, som denna lag erbjuder, är illusorisk; detta hafva fullmäktige i jernkontoret anmärkt och vidare Lag-Utskottet, då det tillsatte den 11:te §:en. Jag skall äfven härvid använda andras ord. Det är fullmäktige i jernkontoret, hvilkas åsichter Lag-Utskottet gillat, som yttrat sig sålunda: "Uti förslaget till förordning angående förlagsinteckning sökes förgäfves uttrycklig föreskrift i den utan allt tvifvel ganska viktiga fråga, huruvida när så inträffar, att en industriel inrättning, till hvars drivande förslag är gifvet och intecknad, till annan egare öfvergår, inteckningen bör anses ega fortfarande giltighet och förlagsgifvaren således njuta förmånsrätt emot den nya egarens borgenärer. Rätta uppfattningen af förslagens mening torde emellertid böra antagas vara den, som en reservant angifvit, eller att inteckningen skulle vara kraftlös i samma stund den industriella inrättningen genom köp eller annat fång öfverginge till den nye egaren". Ja, i sanning, är detta meningen, och det måste väl så vara, då är säkerheten i högsta måtto illusorisk, ty i det ögonblick, som fabrikssegaren säljer fabriken, försvinner hela inteckningen. Lag-Utskottet har också just därför ansett nödigt att tillägga den 11:te §:n. Men, mine Herrar, denna § har Första Kammaren afslagit, och jag frågar då: skulle Kammaren verkligen vid sådant förhållande vilja antaga en lag, enligt hvilken säkerheten upphör i samma ögonblick, gäldenären skrifer ett papper, hvarigenom han säljer fabriken? Detta Första Kammarens beslut gör det i min tanke alldeles omöjligt att, äfven med bästa vilja i världen, antaga lagen, och jag kan icke föreställa mig, att Lag-Utskottets ledamöter, som ansett denna 11:te § nödig, nu, då den fallit, skulle vilja tillstyrka en lag, som de, denna § förutan, ansett så bristfällig.

En ärad talare på skaraborgsbänken har sagt, att det skulle kunna vara vådligt att medgifva inteckning i jordbrukares lösören. Det är åter samma tankegång, att det skulle vara vådligare att medge en sådan rätt åt jordbrukaren än åt stadsbon. Äro vi jordbrukare då verkligen sådana — ja, jag vill icke utsäga ordet — att man icke skulle kunna medgifva oss samma rätt som stadsboarne? Är det verkligen meningen att utkasta en sådan skymf mot jordbrukarne?

Han har vidare sagt, att om en jordbrukare köper kreatur på auktion och sedan lemnar inteckning åt annan fordringssegare i sin lösegendom, så skulle hans egendom icke räcka till auktionsskulden,

då den förfölle. Nå än nu då? Kan han icke nu avsluta lösöreköp om hela sin egendom, så att han är utan tillgångar, då auktionsskulden förfaller, och lider icke rättskänslan lika mycket häraf? Utvägar att undanhålla sina tillgångar finnas redan nu, och icke kan det vara farligt att tillåta förlagsinteckning i stället för lösöreköp. Det senare är dessutom mycket mera farligt, ty då kommer köparen och på förhand tager bort kreaturen, hvaremot i senare fallet inteckningshafvaren blott har rättighet att få ut sin fordran ur den intecknade egendomen; de ytterligare fordringsegarne kunna då måhända få ut något, men vid lösöreköp få de rakt ingenting. Således är det värre som det nu är. Jag tror icke, mine Herrar, att man kan göra sådana invändningar, om man har riktigt reda på saken. Jag ber om förlåtelse, att jag uttalar denna förmodan.

Slutligen har den ärade talaren sagt, att det är olika forum för detta slag af teckning i fastighet. Ja det är just detta, som här föreslås. Sin fastighet tecknar man vid häradsrätten, vill man uppgöra morgongäfvobref eller äktenskapsförord, skola dess handlingar lagfaras vid häradsrätten, och samma förhållande gäller, om man tvingas att upprätta en lösöreköpsafhandling; men vill jag lemna en förlagsinteckning, då skall den meddelas vid rådstufvurätten i residensstaden. Kan detta vara naturligt och gagneligt för krediten i allmänhet? Om någon vill hafva reda på min ställning, nödgas han på detta sätt först söka hos häradsrätten upplysning om min fastighet är tecknad, eller om jag upprättat lösöreköp, och sedan begifva sig till residensstaden för att efterhöra om min lösegendom är tecknad, derest jag drifver sådan fabrik eller rörelse, att förlagsinteckning tillåtes. Att man sålunda på olika ställen skall söka reda på, hvilka gravationer, som vidlåda min fasta och lösa egendom, anser jag vara en af de svagaste punkterna i förslaget. Jag kan nemligen mycket väl, om jag anmäler mig såsom fabriksidkare, skaffa mig ett förlagslån, men jag kan ej få det tecknadt vid häradsrätten i den ort, der jag bor och alla känna mig och der ett personalregister öfver dylika ärenden kan föras — om detta förslag blifver lag, måste väl ett sådant register föras, i hvilket fall häradsrätten, på samma sätt som den utfärdade ett gravationsbevis om min fastighet, kunde utfärda ett dylikt bevis om min person — utan teckningen måste ske och bevis derom således sökas vid rådstufvurätten i länsresidensstaden.

Jag utbeder mig de ärade utskottsledamöternas af majoriteten svar derom, huruvida det verkligen är deras mening att nu, sedan den 11:te §:n i Utskottets förslag fallit, upprätthålla förslaget i öfrigt? Göra de det, får jag säga, att deras konsekvens icke är stor; ty det är väl otvifvelaktigt, att, om en sådan lag som denna skall medföra det ringaste gagn, den af Utskottet föreslagna 11:te §:n måste kvarstå i lagen. I det fallet instämmer jag helt och hållet med Utskottet; och det förundrar mig således icke litet, om, sedan utskottsledamöterna känna, att nämnda § fallit i Första Kammaren och således numera icke gerna kan ifrågasättas, de ändå vilja vidhålla sitt yrkande om lagförslagets antagande.

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

*Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Herr Berg: De ärade talare, som uppträdt mot föreliggande lagförslag, hafva ur olika synpunkter framställt anmärkningar deremot. Man har å ena sidan erinrat, att genom lagförslaget gäfves helgd åt ett rättsinstitut, som under det skenbart betryggande namnet af in-teckning icke medförde annan säkerhet än en fullkomligt illusorisk, och som till följd deraf skulle kunna leda till bedrägerier och sålunda skada i stället för gagna krediten. Å andra sidan åter har man klandrat förslaget derför, att de fördelar, som man ansett förlagsinteckning medföra, icke blifvit utsträckta till alla näringar och företrädesvis till jordbruket. Man har sagt, att genom en sådan utsträckning af förlagsinstitutionen skulle man kunna undanröjda de olägenheter, som nu för jordbrukaren, vare sig han är jordegare eller arrendator, ofta förefinnas i följd af bristande förlagskapital; man har trott, att derigenom skulle den obemedlade arbetaren lättare komma i tillfälle att förvärfva sig jord och för dess skötande erforderliga inventarier; och man har vidare ansett, att derigenom skulle det förderliga borgenssystemet och äfven de bedrägliga lösöreköpen kunna undvikas, och anmärkningsvärdt är, att en talare framställt anmärkningar mot lagförslaget i båda dessa efter min uppfattning fullkomligt motsatta riktningar. För min del tror jag, att man i dessa hänseenden å ömse sidor gjort sig skyldig till icke så ringa öfverdrift, och jag, som icke har förmåga att genom fantasiens synglas skåda det föreliggande lagförslaget, utan betraktar det med mitt prosaiska sinnelag, har deri icke kunnat se annat än ett försök att ordna de i afseende å förlagslån nu gällande bestämmelser, hvilka, i sitt närvarande skick, föranleda svårlösta och ofta öfverklagade förvecklingar. Att förlagsinteckning numera ej har samma betydelse som förr, är obestriddigt. På sätt redan blifvit omtaladt, afsågs dermed att bereda trygghet åt ett aftal, hvarigenom förläggaren lemnade till förlagstagaren sjelfva råmaterialet för en viss rörelse till bearbetning. Detta råmaterial fortfor att vara förlagsgifvarens egendom, och förlagstagaren var vid ansvar, hvilket, såsom en talare nyss nämnde, icke var ringa, skyldig att öfverlåta fabrikatet till förläggaren, som fick genom dess realiserande göra sig betald, hvarefter det blifvande överskottet kom tillverkaren till godo. Vid sådant förhållande innebar förlagsinstitutet, å ena sidan, för förlagstagaren en bestämd uppmuntran och nödigt biträde för att bringa en ny industri till stånd, och, å andra sidan, för förläggaren en verklig trygghet att kunna få sin betalning ur det tillverkade godset. Men under tidernas lopp och näringslivets utveckling har förlagsaftalet helt och hållet förändrat natur; numera lemnas det s. k. förlaget endast i form af penningeförsträckning och medför icke å förlagstagarens sida skyldighet vare sig att direkt använda de upplånade penningarne till rörelsens bedrivande eller att till förläggaren lemna den tillverkade varan såsom betalning. Förläggaren får, endast i händelse förlagstagaren gör konkurs, förmånsrätt i de inventarier och effekter, som vid konkursen finnas i behåll. Ehuru således det ursprungliga ändamålet med förlagsinstitutet var, att verkligt förlag skulle såsom sådant komma en rörelse till godo och således användas produktivt, innebär den nuvarande förlagsförsträckningen icke någon

säkerhet i detta afseende, likasom, å andra sidan, den trygghet för förlagets återgåldande, som detsammans inteckning medförde, i väsentlig mån upphört. En förlagsförsträckning måste således liksom hvarje annan försträckning hufvudsakligen grunda sig på förtroende till låntagaren, ty förlagets intecknande gifver ej förläggaren någon ovilkorlig säkerhet att få betaldt iramför hvilken annan försträckning som helst, utan detta beror ytterst derpå, om förlagstagaren verkligen är i stånd att kunna fullgöra sin förbindelse och tillika är så rättskaffens, att han vill göra det. Att under sådana förhållanden ett förlagsaftal verkligen kan missbrukas och har missbrukats, är en obestriddig sanning, och just till följd deraf erkänner jag för min del, att jag icke har någon synnerligt stor förkärlek för hela detta institut. Men när nu detsamma redan finnes för åtskilliga viktiga näringar, och under vissa förhållanden kan för den välkände näringsiddkaren underlätta utvägarne att erhålla nödigt förlagskapital, förundrar det mig icke, att man icke velat helt och hållet upphäfvä det, utan när den gällande lagen derom är olämplig och svår att verkställa, velat ordna förhållandena på ett lämpligare sätt.

Att utsträcka denna institution äfven till andra näringar och företrädesvis till jordbruket, anser jag deremot för min del vara synnerligen betänkligt. Man bör nemligen besinna, att, om en jordegare, har sin fastighet så högt intecknad, att han icke på den vidare kan upptaga något lån, lär hans kredit icke i någon synnerlig mån kunna stärkas derigenom, att honom tillåtes inteckna sin lösa egendom också, särdeles då denna inteckning icke såsom en fastighetsinteckning medför någon realsäkerhet utan till sin verkan beror på den tillfälliga omständigheten om det finnes något kvar, när t. ex. konkurs inträffar. Men dertill kommer, att om rätten till förlagsinteckning utsträcker till jordbruksnäringen, den måste gälla både för jordegare och arrendator. Det skulle då kunna inträffa, att, sedan någon först fått förlagsinteckning i jordegarens inventarier, denne sedermera utarrenderade sin egendom och dermed öfverlemnade inventarierna till arrendatorn med rättighet att afyttra dem, men med skyldighet att sätta andra i stället. Då skulle jordegaren väl ega förmånsrätt i arrendatorns konkurs för hvad som af inventarierna blifvit förskingradt. Men arrendatorn hade också rätt att låta inteckna sina inventarier. När nu konkurs för den ene eller andre inträffar, befarar jag att, till följd af dessa förhållanden, så många förvecklingar skulle uppstå, att det blefve ganska svårt att veta, huru man skall reda dem.

Att icke stadgandena om förlagsinteckning i någon mån komma att befria oss från borgenssystemet, har redan af en ärad talare på statsrådsbanken blifvit temligen tydligt framhållet. Han anförde, att vi ingalunda erfarit, att borgen mindre begagnas af industriidkare, därför att förlagsinteckning finnes, och lika litet kan jag inse, att den kan hafva något inflytande på lösöre köpsinstitutionen. Förlagsinteckningen medför nemligen vida mindre säkerhet än lösöre köpet och kan till och med genom ett sådant göras om intet, ty, då förlagstagaren har full dispositionsfrihet öfver den egendom, hvari förlaget intecknats,

*Om förslag
till förordning ang.
förlagsinteckning.
(Forts.)*

Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.
(Forts.)

är det ju honom obetaget att sälja den till en annan, utan att detta kan hindras af förlagsgifvaren och utan att denne kan göra sin rätt gällande till den sålda egendomen, hvilken, såsom tillhörande den nye egaren, icke får tagas i mät för förlagsskulden, och att förlagsinteckning icke erbjuder något korrektiv mot bedrägliga lösöreköp torde vid sådant förhållande vara uppenbart.

Att emellertid äfven förlagsinstitutet kan för bedrägliga ändamål missbrukas, har jag redan antydt, men jag tror att vådan deraf blir större, ju vidsträcktare tillämpning institutet får och ju mindre de belopp blifva, som lånas under namn af förlag. Kan hvar och en, som drifver en rörelse, begära att få låna ett eller annat hundra kronor mot att skrifva en skuldsedel med förlagsinteckning, så tror jag, att detta skall blifva ett sätt att narra personer, som icke känna till betydelsen af detta institut.

Man har här sagt, och den siste talaren har särskildt framhållit, att just till följd häraf vore nödvändigt att antaga ett sådant stadgande som den af Utskottet föreslagna 11:te §:n innehåller, och hvarigenom förmånsrätten komme att vid försäljning i vissa fall öfvergå från en person till en annan, så att den nye egaren blefve ansvarig för den förres förlagsskuld; och sedan Första Kammaren afslagit 11:te §:n, har man häri velat finna tillräckligt skäl att afstå från hela lagförslaget antagande. Jag ber likväl dervid att få bemärka, det nämnda, af Utskottet föreslagna nya stadgande icke har för ändamål att i allmänhet betaga förlagstagarens rättigheten att sälja eller förskingra den egendom, i hvilken förlagsinteckningen gäller, eller att sålunda bereda förläggaren någon realsäkerhet i förlagstagarens egendom, utan endast för ett visst fall, nemligen då den rörelse, till hvars drifvande förlaget gifvits, i sin helhet öfvergår ifrån en egare till en annan, medgifver undantag från den äfven af Utskottet bibehållna regeln, att förlagsgifvaren endast har förmånsrätt hos förlagstagaren i händelse af konkurs och i händelse han icke genom egendomens förskingring missbrukat det förtroende, förlagsgifvaren satt till honom.

I fråga om förslaget ordalydelse kan jag icke neka till, att en viss svårighet finnes att urskilja hvilka näringar det egentligen är, som ega rätt att erhålla förlag. När det talas om fabrik eller annan *dermed jemförlig inrättning*, om hvars utöfvande anmälan eller ansökning skall enligt särskilda författningar göras, så kan man naturligtvis tveka, hvad för slags rörelse här afses. Det skulle möjligen kunna utsträckas till äfven mindre handverkare, och en sådan utsträckning skulle jag ogerna vilja gå in på. Enahanda anmärkning kan dock äfven göras mot nu gällande bestämmelser, ty när der talas om fabriker, så är det tydligt, att derunder kunna hänföras all såsom fabrik anmäld rörelse. Sålunda kan äfven efter nu gällande lag den omtalade karamellsfabriken belastas med förlagsinteckning, och jag tror således ej att man behöfver befara, att förslaget stadganden skola vålla större villrådighet än de hittills gällande.

Under förhandenvarande förhållanden hafva vi dessutom intet annat att välja på än att antingen antaga eller afslå lagen.

Afslå vi den, så bibehålla vi de nuvarande stadgandena, hvilka

jemte det de innefatta samma obestämdhet i fråga om de näringar, som kunna belastas med förlagsinteckning, jemväl innehålla en mängd stadganden, som icke kunna tillämpas, och då förslaget sålunda i flera afseenden eger väsentligt företräde framför den nu gällande lagen, anser jag därför i valet emellan nämnda båda alternativ lämpligast att tillstyrka bifall till det föreliggande förslaget, ehuru jag redan på förhand anmärkt, att hela institutet icke för mig har någon synnerligen dragande kraft. Jag har dock velat antyda denna min ställning till frågan, och vill vidare hafva bemärkt, att nu icke kan ifrågasättas förslagets utsträckande till jordbruket, ty något sådant innefattas ej i Kongl. Maj:ts proposition och derom är ej heller någon motion väckt.

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Herr von der Lancken instämde med Herr Berg.

Herr Magnusson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag är icke någon lagtolkare, som den siste ärade talaren; vi hafva här en annan uppgift, och det är att stifta lag och all lag bör och skall stiftas på grund af det sunda förnuftet, såsom det heter.

Jag anser med den ärade talaren på venersborgsbänken, att denna lag är alldeles omöjlig att antaga. Såvidt jag kunnat finna, är denna blott i stort, hvad lösöreköpet är i miniatyr, och jag tror därför det vore skäl att betänka sig väl, innan man antager detta förslag. Jag hemställer, om det icke vore klokt att nu afslå hela detta lagförslag och låta det komma fram i en annan form.

Jag yrkar afslag.

Herr Thomasson: Det tyckes icke hafva lyckats mig att under den långa tid, jag haft äran att i Riksdagen samarbeta med representanten för Venersborg, blifva af den ädle grefven känd hvarken till namn eller hemort. Herr Grefven vände sig i sitt anförande till representanten i Lag-Utskottet från Malmö, som yttrat sig i frågan. Han har gjort detta en gång förut, men då icke någon representant från Malmö finnes i Lag-Utskottet, ej heller här nu yttrat sig, förmodar jag, att han menade mig, ovärdige representant för Lund, och därför tar jag mig friheten att upptaga några af dessa hans anmärkningar till besvarande.

Herr Grefve Sparre påstod, att, då han talade om den ihärdighet, hvaremot Riksdagen och särskildt denna Kammare omfattat denna sak, så gälde detta hans yttrande icke underpantsinstitutionen, utan Kammarens önskan, att jordbrukarne måtte komma i åtnjutande af rätt till förlagslån. Jag vågar dock vädja till Kammaren, huruvida icke hans anförande gick ut på underpantsinstitutionens införande hos oss, ty han önskade att alla skulle få pantsätta sitt lösöre till säkerhet för lån. Hade således Grefve Sparres första uppgift varit riktig, hade också hans anmärkning mot mig varit riktig; men då så icke var förhållandet med hans uppgift, var också hans anmärkning obefogad, ty det är visst, att mitt referat, sådant jag först gjorde det, är fullkomligt sant. Hvad 1879 års skrifvelse beträffar, vidhåller jag

Om förslag
till förord-
ning ang.
förlagsin-
teckning.
(Forts.)

också fortfarande hvad jag förut sagt, nemligen att Riksdagen icke påyrkade, att underpantsinstitutionen verkligen skulle hos oss införas, utan endast ansåg, att en undersökning borde anställas, huruvida förlagsintekningsrätten skulle till alla näringar utsträckas. Det var endast detta jag nu velat yttra med anledning af Grefve Sparres sista anförande, och jag skall icke inlåta mig på att söka vederlägga hvad Herr Grefven anförde mot Justitieministerns andragande.

Jag skall emellertid be att få besvara en fråga, som Grefve Sparre särskildt framstälde till Lag-Utskottet. Han frågade nemligen, om Lag-Utskottet med bibehållen konsekvens nu, sedan 11:te paragrafen af lagförslaget blifvit af Första Kammaren förkastad, kunde upprätthålla lagförslaget i öfrigt. Jag har för min del reserverat mig mot denna 11:te paragraf, och detta oaktadt har jag påyrkat och vidhåller fortfarande mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag i sin helhet, och detta mitt förfaringssätt låter sig nog försvara ur den synpunkt, hvarur förslaget endast bör ses, och som jag förut tagit mig friheten antyda vara den, att lagen endast afser att, utan att rubba bestående förhållanden, ordna nu gällande lagstiftning. Det har nemligen sedan längre tid tillbaka befunnits nödvändigt att, då denna lagstiftning återfinnes i en mängd författningar, dels ofullständiga och dels otydliga, afhjelpa bristerna i detta hänseende, och detta sker genom det nu framlagda lagförslaget. Det är också endast ur denna synpunkt jag tillåtit mig att försvara detsamma. Jag har för öfrigt sagt, att jag icke är emot att ur lagstiftningen helt och hållet utstryka detta rättsinstitut, emedan det är föråldradt, och, om man bibehåller detsamma, är det endast — jag upprepar det — med hänsyn till bestående förhållanden och för att man måtte få tid att ordna kreditväsendet på något annat sätt.

Jag vidhåller således fortfarande mitt yrkande om bifall till Lag-Utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Farup: Här har ordats mycket och varmt för det föreliggande förslaget. Jag måste dock bekänna, att jag ingalunda kan se detsamma med lika sangviniska förhoppningar som alla dess beundrare. Jag tror nemligen, att denna lag skulle framkalla ganska många förvecklingar, isynnerhet på grund af den oklarhet och ovisshet som råder i afseende på ganska många deri förekommande uttryck. Detta har också af flere föregående talare påpekats, så att jag i detta hänseende icke behöfver vidare upptaga Kammarens tid.

Min öfvertygelse är emellertid, att denna lag, för såvidt den vinner Riksdagens bifall, dock icke kan upphäfva behofvet af borgensförbindelser i dylika fall, ty om en person, som vill begagna sig af förlagsintekningsrätten, eger personlig kredit, skall han i flesta fall icke behöfva inteckna sin lösegendom, och eger han icke personlig kredit, blir denna intekningsrätt honom ändock till föga gagn, ty knappast någon bank vill befatta sig med dylika inteckningar, all- denstund de icke kunna erbjuda någon realsäkerhet. Hvad dessa förlagsinteckningar deremot i mycket hög grad skulle bidraga till är kascherade — jag vågar icke säga bedrägerier, men åtminstone kasche-

rade handlingar, som icke alltid skulle lända till ett lyckligt resultat för de personer, som i första rummet lemnat förtroende till vare sig en fabriks- eller industriidkare. Jag tror således, att lagen skall verka mera ondt än godt. Man hade väl trott, att de senast förflutna 6 å 8 åren, under hvilka landet haft så godt som öfverföd på penningar och hvarunder nästan alla fabriker och näringar florerat, skulle efterlemnats i alla afseenden lyckliga verkningar; men så snart de gyllene tiderna voro förbi, var det också slut med det låtsade välståndet, och det kom ganska hårda efterslangar. Det är således enligt mitt förmenande ihåligt nog i afseende på affärsställningen redan förut, utan att man genom en sådan lagstiftning, som den föreliggande, bör göra det ännu ihåligare.

Skulle man utsträcka denna lag ända till de minsta förbrukarne, såsom en talare på söderhamnsbänken ansåg, skulle detta vara mycket olyckligt. Om en jordbrukare nemligen redan har in-tecknat sin jord, men ändå icke har nog kredit för att skaffa medel till inköp af nödigt lösöre, så är sannerligen hans ställning redan så rutten, att in-teckning i löse-egendomen icke kan hjälpa upp densamma.

På dessa nu anförda skäl kan jag icke yrka bifall till detta lag-förslag, sådant det föreligger, utan yrkar rent afslag på detsamma.

Herr Åbergsson: Ehuru tiden är långt framskriden, anhåller jag om Kammarens uppmärksamhet för en liten stund.

De skäl, som blifvit anförda för afslag å det ifrågavarande lag-förslaget, äro af två olika slag. Det första skälet är, att man anser lag-förslaget icke hafva tillräcklig omfattning; man vill utsträcka denna lag äfven till jordbrukare och handverkare. Alla, som med uppmärksamhet åhört hvad Herr Statsrådet och Chefen för Justitie-departementet i detta hänseende på förmiddagen anført och hvad en talare på stockholmsbänken nyss yttrat, måste erkänna, att från deras sida, hvilka icke äro benägna för en sådan utsträckning, något icke gerna kan tilläggas. Jag vill därför icke vidare utbreda mig öfver denna sida af saken, utan endast förklara, att jag förenar mig i deras åsigt, hvilka anse rätten till upptagande af lån mot förlagsin-teckning icke böra utsträckas till jordbrukare och handverkare. Jag tror nemligen, att sådan denna förlagsin-teckning är enligt svensk rätt bestämd, skulle den, sålunda utsträckt, komma att ofta missbrukas och ned-sjunka till ett rättsinstitut af samma beskaffenhet som de föraktade lösöreköpen samt sålunda komma i misskredit och hafva till följd, att de, som förut haft fördel af att begagna sig af detta rättsinstitut, deraf icke vidare skulle kunna draga någon fördel.

En andra synpunkt, hvarur man betraktat denna sak, då man yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition och på samma gång å Lag-Utskottets förslag i första §:n, är den, att man anser hela förlagsin-teckningsväsendet vara af noll och intet värde: det förespeglar en säkerhet, men innebär i sjelfva verket icke någon sådan. Jag kan i visst fall gifva dem rätt, som vilja se saken ur denna synpunkt. Jag måste med den ärade talaren på norrlandsbänken, Herr Berglöf, medgifva, att detta rättsinstitut är till sin natur i viss mån sådant att, om den egen-

Om förslag till förordning ang. förlagsin-teckning.
(Forts.)

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

dom, i hvilken förlagsmannen skulle åtnjuta förmånsrätt, varder för gäld utmätt eller på annat sätt kommer ur gäldenärens hand, fordrings- egarens säkerhet är borta i samma ögonblick som det intecknade god- set. Här af framgår tydligen, att säkerheten är ganska obetydlig. Här- till kommer, hvad Herr Grefve Sparre redan fäst på uppmärksamhet uppå, och Lag-Utskottet i sin motivering äfven ganska riktigt angif- vit, att denna förmånsrätt kan tillintetgöras genom ett enda penndrag af låntagaren. Fabrikören kan sålunda på fem minuter genom under- tecknande af ett köpekontrakt, hvarigenom han försäljer sin fabrik, grufvegaren genom att försälja sin grufva och bruksegaren sitt bruk, tillintetgöra den säkerhet, fordringssegaren förmenar sig ega på grund af förlagsinteckningen. Jag har under den diskussion, som några tim- mar pågått i denna fråga, blifvit enskildt interPELLERAD af en ledamot af Kammaren, hvilken tillsport mig, om det vore möjligt, att, om bruksegaren försäljer sitt bruk, utan att vidtaga särskilda åtgärder till bevarande af förlagsmannens rätt, denna rätt i följd af försälj- ningen kan gå förlorad, och jag har naturligtvis nödgats gifva till svar, att sådant icke blott är möjligt, utan äfven fullt säkert. Lag-Utskot- tet har i § 11 af sitt förslag föreslagit en lagstiftning, som enligt Ut- skottets majoritets mening skulle någorlunda förebygga denna olägen- het. Nu stälde Herr Grefve Sparre den frågan särskildt till Lag- Utskottet, och jag förmodar egentligen till Utskottets majoritet, hvar- för jag och begärt ordet, huruvida det vore möjligt, att Utskottet ville vidhålla sitt yrkande om bifall till förslaget, när man visste, att § 11 icke kunde blifva antagen, eller med andra ord huruvida Utskottets majoritet, med vetskap att denna inteckningslag medförde så liten rätt, att den med ett enda penndrag kunde tillintetgöras, kunde påyrka ett sådant rättsinstitutets bibehållande. Jag erkänner, att, då jag för min del med synnerlig ifver inom Lag-Utskottet arbetat för införande af det stadgande, som innefattas i § 11 af Utskottets förslag, detta för- hållande innebär en stor frestelse för mig att yrka afslag på hela lag- förslaget, i det skick frågan nu föreligger. Jag har nemligen uppre- pade gånger inom Utskottet framhållit, att, om man icke får ett stad- gande i det afseendet, hela detta rättsinstitut icke är af någon synner- lig betydelse. Här af skulle man med skäl kunna draga den slutsats att, då jag, efter Första Kammarens beslut i frågan, vet, att ett stad- gande i detta syfte icke kan vinnas, jag skulle yrka afslag å hela lag- förslaget. Då frågas: hvarför yrkar jag ändock bifall till detta för- slag? Hvarför gör jag detta offer af min egen mening, ett ganska stort offer, då jag är öfvertygad om nödvändigheten af bestämmelserna i denna 11:te §? Det beror derpå, att förslaget dock innebär vissa för- delar. Ty — om vi nu afslå förslaget, hvad hafva vi då i stället? Jo, förordningen om förlag vid bergs- och brukshandteringen den 24 Februari 1748 och hallordningen af den 2 April 1770, hvilken sist- nämnda handlar om hallrätterna, som länge sedan äro saligen afsom- nade. Dessa förordningar blifva i sådant fall fortfarande gällande. I mån icke tro, mine Herrar, att I blifven af med förlagsintecknings- väsendet derigenom, att I afslån detta förslag. Denna rätt kvarstår uti de gamla lagarne, den gamla lagstiftningen i ämnet kvarstår såsom

ett missfoster, passande för den tidens föreställningssätt, men nu dels antiqverad, dels bristfällig, till stort bekymmer såväl för domare, som för de praktiske män, hvilka dermed komma i beröring. Om vi antaga detta förslag, så vinna vi åtminstone en kodifiering af de gamla lagarne på ett sådant sätt, att de blifva tillämpliga på nuvarande förhållanden. Man kan vara en mycket stor vän af goda lagar och lagförbättringar — och jag anser mig hafva gifvit ett prof derpå, då jag i fråga om förlagsinteckning påyrkade ett stadgande i det syfte, som i 11 § af Utskottets förslag innehålles, men en verklig vän af lagarnes lagförbättring får icke ställa sig på den ståndpunkt, som många göra, eller att, om jag icke får allt, vill jag icke hafva något; han måste vara resignerad och gifva vika för omständigheterna.

Då nu Första Kammaren afslagit § 11, så frågar jag mig, huru skall jag, då jag ogillar detta Första Kammarens beslut, med detta faktum för ögonen, under nuvarande omständigheter rösta? Jag röstar likväl obetingadt för denna lag, sådan den är, ehuru den enligt mitt förmenande endast blir ett närmare bestämmande utaf formen i dylika frågor och en kodifiering af detaljer enligt den rättspraxis, som hittills gjort sig gällande. Jag gör det, emedan jag deri ser en, om ock liten, förbättring. Af dessa skäl tager jag mig friheten att fästa Kammarens allvarliga uppmärksamhet på, att det dock vinnes något genom antagande af Lag-Utskottets förslag i den nu föredragna punkten.

Medan jag har ordet, skall jag be att få gemmåla några detaljanmärkningar, som blifvit gjorda i afseende på den 1:sta §:n anmärknin-
gar, hvilka äro förtjenta af all uppmärksamhet.

Två talare på förmiddagen anmärkte sålunda den svårighet, som härvidlag ligger deri, att det icke finnes någon gräns emellan fabrik och handtverkeri. Egaren af en karamellfabrik t. ex. kan, sades det, få förlagsinteckning, men icke en guldsmed med betydlig verkstad, derför att han är handtverkare. Härpå svarar jag, att vi icke behöfva hafva något bekymmer för dessa karamellfabriker och fabriker för tillverkning af lampskärmar. De finnas nog i verkligheten, men icke kan man tänka sig dem såsom tagande förlagslån annat än i fantasien. Jag tror nemligen icke, att dessa gummor, som göra karameller, skola falla på den idén att söka förlagslån.

Hvad de större handtverkarne beträffar, de som hafva stora verkstäder, jemförliga med fabriker, så hafva de nog utvägar att skaffa sig förlagslån, ty de gå helt enkelt till rådstufvurätten och anmäla, att de vilja drifva fabrik för tillverkning af sina alster. Derigenom erhålla de namn af fabrikörer, och i denna egenskap kunna de erhålla förlagslån. Så riktig denna anmärkning är i princip, lika litet medför den någon svårighet i praktiken.

Det har också anmärkts, att det för domarne skulle blifva svårt att, då förlagsinteckning sökes, afgöra, huruvida det är fråga om en fabrik eller ett handtverkeri eller dermed jemförlig inrättning, och särskildt erinrade den ene af de ärade talarne om, att det skulle blifva svårt att afgöra den saken, i det fall att inrättningen låg på landsbygden på några mils afstånd från rådstufvurätten. För min

Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.
(Forts.)

del tror jag, att en sådan fråga kan pröfvas lika väl på afstånd som på nära håll. Jag tjenstgör i ett centralt embetsverk, beläget i hufvudstaden, der vi äro vane att afgöra mål såväl från Ystad som från Haparanda. Man får naturligtvis pröfva efter de ingifna handlingarne, ty icke kan man begära, att, t. ex. vid pröfningen af ett laga skifte, domstolens ledamöter, som bo i Stockholm, skola begifva sig till Ystad eller Haparanda för att se på jorden; de pröfva efter handlingarne. På samma sätt kan det tillgå här. I § 3 meddelas föreskrift om de handlingar, som skola styrka en persons behörighet att söka inteckning för förlagslån. Har han icke att prestera sådana handlingar, får han icke någon sådan inteckning.

Samme ärade talare anmärkte också, att det skulle vara svårt att på förhand göra denna pröfning, hvaremot, om det blott vore fråga om en notariel inregistrering, svårigheter härför icke mötte. Att en sådan pröfning måste ske på förhand, och Utskottet icke velat inskränka rättens åtgärd till en notariel inregistrering, synes af det tillägg i 2 mom. af 3 §, der Utskottet föreslår, att om "sökanden ej fullgör hvad sålunda är föreskrifvet, eller inteckning sökes för förlag till annan rörelse än i § 1 sägs, ansökningen skall genast afslås". Utskottet har lagt synnerlig vikt vid dessa citerade ord, hvilka tillsatts just för att förekomma en sådan lagtillämpning, som i dag blifvit af en ordförande i rådstufvurätt alternativt antydd såsom möjlig. Man har derigenom velat sätta rätten i den ställning, att den måste genast pröfva, huruvida en förlagsinteckning kan beviljas eller icke, huruvida det är fråga om en fabrik eller ett handtverk. Det kunde eljest lätt hända, att rådstufvurätten helt enkelt utan någon slags undersökning härom inregistrerade ansökningen med det förklarande, att inregistreringen skulle gälla till den kraft och verkan lag förmår, såsom domarena någon gång pläga göra, då de icke veta hvad de skola göra. Detta vore mycket farligt, ty det kunde lätt hända, att en oerfaren person, som finge ett sådant förklarande, af det å handlingen tecknade beviset om inregistreringen och den å handlingen lagda stämpeln, som alltid gifver en handling ett högtidligt utseende, kunde förledas att tro, att handlingen hade något värde, och således först då tvist uppstode och domaren skulle pröfva saken, erhöle underrättelse om, att inteckningen vore utan verkan. Det vore synnerligen olyckligt, om någon på detta sätt skulle blifva sviken i sina förhoppningar.

Jag skall icke upptaga Kammarrens tid med att bemöta de öfriga detaljanmärkningar, som här blifvit gjorda, utan ber att få återgå till hvad jag började med. Jag tror icke att, om man vill bereda jordbrukare och handverkare möjlighet att anlita krediten och vid ett sådant anlåtande erbjuda säkerhet i lösegendom, man bör göra detta på förlagsinteckningens väg, utan på något annat sätt. Det är ett ämne, hvarom icke nu är fråga. Låtom oss därför en annan gång taga detta ämne i öfvervägande i någon annan form, och framför allt låtom oss icke kalla det inteckning, ty det är en mycket riktig anmärkning af Herr Berglöf, att ordet inteckning, då det ej är fråga om fast pant, är en oegentlig benämning, hvarför jag, om det blir fråga om

att bereda säkerhet i jordbruksinventarier och handtverkares lösegen-
dom, vill för ett sådant rättsinstitut söka ett helt nytt namn.

I förevarande författningsförslag och för den sak, som der afses, har ordet förlagsinteckning blifvit bibehållet, och detta på historisk grund, ty förlagsinteckning är ett rättsbegrepp, som den gamla lagen redan känner. Man har icke velat inlägga nya benämningar i en lag, som hufvudsakligen afses att kodifiera redan gällande eller af praxis antagna bestämmelser.

Låt oss å andra sidan icke afslå förslaget på den grund, att den säkerhet, som erbjudes, är så ringa. Förslaget är dock i så måtto bättre än den gamla Hallordningen och förordningen af år 1748, att det, efter mitt sätt att se, innehåller ordnade bestämmelser i ämnet.

På grund af hvad jag sålunda anført och under beklagande af att icke § 11 kan vinna framgång, får jag anhålla om bifall till förslaget i öfriga delar och således jemväl till den nu föredragna §:n.

Herr Wedberg: Jag hvarken kan eller vill ingå i någon detaljerad pröfning af det föreliggande lagförslaget, men jag har dock ansett min skyldighet vara att här göra en liten erinran samt lemna en illustration till det nuvarande oefterrättlighetstillståndet angående förlagsinteckningar.

Man vet och bör komma i håg, att vi redan hafva en förlagsinteckningsrätt såsom ett gällande rättsinstitut, så att det förslag, som nu föreligger, är icke något nytt, utan blott en förklaring och ett förtydligande af förut gällande rättsbestämmelser.

I egenskap af styrelseledamot i ett bolag, som dref en ganska vidsträckt rörelse och således erfordrade stora kapital, blef jag, då bolaget var i behof af att upplåna penningar, nödsakad att träda emellan med mitt namn, och jag ansåg mig då skyldig att för min egen säkerhet hos bolagsstämman begära att få inteckning i bolagets fasta och lösa egendom för denna min borgensförbindelse. För att nu erhålla denna förlagsinteckning gick jag in till domstolen på landet i den ort, der ifrågavarande bolags anläggningar voro belägna, men der nekades mig inteckningen på den grund, att nuvarande författningar icke säga hvilken domstol som skall meddela dylika; jag gick då in till närmaste stad, åtminstone den, som, efter hvad jag trodde, låg närmast, men der svarades nej på samma grunder. Jag begärde då inteckning hos rätten i en annan stad, som upplystes ligga en tiondedels mil närmare. Äfven der svarades nej. Härefter vände jag mig hit till Handels- och Ekonomi-kollegium samt Kongl. Kommerskollegium i Stockholm, men med samma utgång. Då fann jag på det rådet att gå tillbaka till staden Köping — den senare af de städer, jag nyss afsåg — och begära besvärshänvisning, och sådan fick jag till Svea Hofrätt. Hofrätten återförvisade ärendet till Rådstufurätten i Köping. Jag tror dock att äfven i Hofrätten detta beslutades med 3 röster mot 2. På sådant sätt kom jag åter till Köping, hvars Rådstufurätt fastställde inteckningen, under åberopande, om jag minnes rätt, af Hofrättens föreskrift att bevilja densamma. Så mycket besvär kan man nu hafva för att erhålla hvad lagen berättigar.

*Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.
(Forts.)*

Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.
(Forts.)

För att visa att jag emellertid gjort rätt i min försigtighet, och att inteckningen varit mig till nytta, vill jag nämna, att sedermera, sedan jag flyttat från orten och utträdt ur bolagets styrelse, denna inteckning räddade mig från en betydlig förlust. Således se herrarne, att en förlagsinteckning kan vara ganska nyttig i fall, sådana som det återopade.

Jag skall vidare bedja att få återföra i herrarnes minne den väg, som föreliggande lag gått. Riksdagen hade först, såsom herrarne veta, i en skrifvelse till Kongl. Maj:t begärt en utredning i ämnet. Kongl. Maj:t tillsatte en komité, bestående utaf sakkunnige män och äfven jurister; denna komité infordrade upplysningar från alla håll, som kunde hafva med saken att göra, deribland äfven Kommerskollegium och Landtbruksakademien. Efter ungefär fyra månaders arbete kom komitén till ett slut, som är öfverensstämmande med detta förslag, samt ingick med detsamma till Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t öfverlemnade förslaget att granskas af Högsta Domstolen, hvilken med några obetydliga anmärkningar godkände detsamma. Sedan förslaget på nytt öfverlemnats till Riksdagen, och af Riksdagen remitterats till Lag-Utskottet, har det äfven der granskats och hufvudsakligen gått igenom. Vidare kom förslaget, sådant det nu föreligger, till Första Kammaren, och der blef detsamma — mot vanligheten då, såsom här är fallet, en del utskottsledamöter från Kammaren reserverat sig — godkänt med den ändring endast, att § 11 uteslöts. Jag tror att man bör tillmäta de auktoriteter, som sålunda granskat och i hufvudsak godkänt förslaget, mera vitsord än dem, som här uppträda emot, talaren på venersborgsbänken icke ens undantagen, hur stor jurist han än anses vara.

Jag skulle visserligen kunna tala något om lösöreköp — ett slags uppgörelse, som snart sagdt ingen hederlig karl går in på, vare sig som köpare eller säljare — men inskränker mig till uttalande af den förhoppning, att det icke skall dröja länge, innan hvad derom finnes i vår lag stadgadt skall varda derur utstruket.

För min del yrkar jag bifall till Lag-Utskottets föreliggande förslag i sin helhet, med den förändring deri, som af Första Kammaren genom 11:te §:s uteslutande blifvit vidtagen.

Herr Sjöberg: Det må tillåtas mig att endast med några få ord uppehålla afslutandet af denna alltför långa öfverläggning. Det var ett uttryck i slutet af chefens för Justitiedepartementet anförande i ämnet, som uppkallar mig och som jag anser mig icke böra alldeles med tystnad förbigå. Han yttrade nemligen, att Kommerskollegium hade att handlägga de s. k. förlagsinteckningarna. Hans uppfattning i detta fall är dock icke alldeles riktig, ty Kommerskollegium har icke att befatta sig med andra förlagsinteckningar än sådana, som röra jern- och messingsbruk samt kopparhamrar, hvilka ärendens handläggning kollegium ärfv efter det upphörda Bergskollegium. Bestyret med andra förlagsinteckningar tillhör, på sätt herrarne torde hafva sig bekant och som äfven här under diskussionen blifvit framhållet, magistraterna.

Om i detta yttrande från chefsens för Justitiedepartement sida skulle ligga någon, om än aldrig så lindrig antydan, att mina anmärkningar mot det föreliggande förslaget skulle härleda sig från någon åtrå hos mig att vilja på allt sätt fasthålla dessa göromål vid Kommerskollegium och dermed beröfva staten den fördel, som möjligen kan iwarda en följd af kollegii indragning, så lemnar jag värdet af en sådan antydan åt den talare, som framställt densamma, öfvertygad som jag är, att jag med mitt blotta ord icke kan häfva ett sådant uppfattningssätt hos honom, lika litet som jag skulle kunna göra det hos någon af Kammarens ledamöter, som skulle vilja föreställa sig, att jag i mina yttranden och vid förekommande omröstningar låter mig leda af enskilda motiv. Jag har framställt allmänna, objektiva anmärkningar, sådana som detta förslag mer än tillräckligt gifver anledning till.

Enligt min mening är det mycket tvifvelaktigt, huruvida alla de fördelar, som man ansett kunna härflyta af förslagens antagande, skola förverkligas. Jag befarar nemligen, såsom jag redan antydt, att förvecklingar i vissa afseenden icke skola uteblifva och i förekommande fall möjligen kunna blifva ännu större, än de för närvarande äro. Dock vill jag för Kammaren påpeka en, som mig synes, stor fördel, som förslagens antagande skulle hafva med sig, nemligen den, att de processuella förhållandena blifva ordnade, och att det i följd häraf icke vidare skulle vara något tvifvel underkastadt, till hvilket forum man har att vända sig, då man vill söka förlagsinteckning. Detta anser jag, som sagdt, vara en stor fördel. Jag skulle helst se, att hela principen om förlagsinteckning blefve undanröjd eller, med andra ord, att vi, med ogillande af detta förslag, äfven kunde upphäfva 1770 års Hallordning och förordningen den 24 Februari 1748 om förlag vid bergs- och brukshandteringen jemte alla andra, förlag rörande författningar. Det vore otvifvelaktigt bäst. Men då det förhåller sig så, att, om vi förkasta föreliggande förslag, nämnda förordningar fortfarande förblifva gällande, så medför antagandet af förslaget en stor fördel derutinnan, att nyss antydda, till förlagsinteckning hörande förhållanden i formelt hänseende erhålla en väl behöflig stadga och ordning.

Herr Magnus Jonsson: Jag har med spänd uppmärksamhet följt diskussionen i frågan, men icke kunnat finna, att de talare, som förordat förslagens antagande, förebringat giltiga skäl därför. Det förslag till lag om förlagsinteckning, som Kongl. Maj:t framlagt och Utskottet hufvudsakligen tillstyrkt, innefattar visserligen en förbättring så till vida, att nu gällande bestämmelser, som finnas spridda i särskilda författningar, sammanförts i en enda lag. Men jag är icke i stånd att se, att Riksdagen genom detta förslag erhållit svar å sin skrifvelse om, att alla näringar skulle få förmånen af samma inteckningsrätt eller underpantsrätt, hvaraf endast särskilda näringar eller de s. k. större näringarne skulle komma i åtnjutande. Det förefaller mig besynnerligt, om Andra Kammaren skulle vilja godkänna detta lagförslag, utan att få sin önskan i nämnda fall uppfylld, synnerligast som hela lagen hvilat på så lösa grunder, att det personliga förtroen-

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

*Om förslag
till förord-
ning ang.
förlags-
inteckning.
(Forts.)*

det, snart sagdt, endast kommer i betraktande. Jag tycker också, att, då Första Kammaren förkastat 11:te §:n i Lag-Utskottets förslag, hvilken § är den enda, som lemnar förlagsgifvaren någon verklig säkerhet, det icke kan vara mycket skäl att antaga lagen vid denna riksdag, och jag hoppas, att, om vi nu förkasta den, Kongl. Maj:t till en annan Riksdag inkommer med förslag till lag i ämnet, deruti rätten att erhålla förlagsinteckning är utsträckt till öfriga näringar, så att icke, på sätt de två första talarne i ordningen erinrat, någon sådan lagtillämpning må ifrågakomma, att man genom blotta förändringen af namnet å en näring berättigas att erhålla förlagsinteckning. Jag kan icke finna, att detta kan vara någon ändamålsenlig lagstiftning. I korthet vill jag också säga, att, om Kongl. Maj:t icke afgifver förslag om förlagsintekningsrätt för jordbruksnäringen på samma gång som för andra näringar, man icke, efter de uttalanden, som juristerna haft, kan hysa någon stor förhoppning, att ett enstaka förslag om så beskaffad rätt för jordbrukningsnäringen blifver af Högsta Domstolen tillstyrkt.

För min del hyser jag icke någon tvekan om att yrka afslag å Utskottets förslag, under förhoppning dock, att man framdeles erhåller något förslag i det syfte, som framhålles i den af Herr Samzelius till Utskottets betänkande afgifna reservation.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber blott få yttra några få ord.

För min del kommer jag att rösta för afslag å det föreliggande författningsförslaget. Jag skulle gerna vara med om att rösta för en lag, hvarigenom den rätt till förlagsinteckning, som nu redan finnes, skulle komma att borttagas, men jag vill icke utsträcka denna rätt. Jag tror nemligen, att hederliga och redbara personer icke hafva behof af en sådan rätt, och att denna rätt mot ohederliga och samvetslösa personer icke medför något egentligt skydd. Är det nu så, att den ifrågavarande intekningsrätten, såsom man påstått, verkligen är nyttig, hvarom jag icke kan bestämdt yttra mig, så bör väl denna rätt utsträckas till alla näringar och icke jordbruksnäringen undantagas. En sådan undantagslag, som nu är föreslagen, vill jag icke vara med om.

Herr Wedberg har talat om nyttan af förlagsinteckningar, och han anförde såsom exempel derpå, hurusom han genom en sådan inteckning räddats från förlust af 100,000 kronor, då han gått i borgen för ett bolag, deruti han varit styrelseledamot. Detta talar väl icke så särdeles mycket för nyttan af dylika inteckningar. Visserligen har han i detta fall skyddat sig såsom styrelseledamot från förlust, men andra hafva väl i stället fått släppa till penningarne.

För min del yrkar jag afslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade, i fråga om den förevarande 1 §, yrkats dels paragrafens antagande och dels dess förkastande. Herr Talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden samt fann propositionen på paragrafens godkännande vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och företogs, enligt

en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

Om förslag till förordning ang. förlagsinteckning.
(Forts.)

Den, som godkänner 1 § i det förslag till Förordning angående förlagsinteckning, som Lag-Utskottet framställt i 1:sta punkten af Utlåtandet N:o 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är omförmälda § af Kammaren afslagen.

Voteringen visade 65 ja mot 113 nej; i följd hvaraf Kammaren förkastat paragrafen.

Sedan derefter § 2 blifvit till föredragning anmäld, yttrade

Herr Berg: Då nu första paragrafen blifvit afslagen, och detta beslut naturligtvis innefattar ett afslag å författningen i sin helhet, får jag hemställa, huruvida icke Kammaren skulle finna lämpligt besluta, att de följande paragraferna icke må uppläsas, utan allenast paragrafernas nummer uppnämnas. Och anhåller jag att få yrka afslag såväl å den nu föredragna som ock å alla följande paragraferna i denna lag äfvensom å de följande förordningsförslag, som stå i sammanhang med det nu förevarande.

Herr Bergs framställning rörande föredragnings sättet bifölls, hvarpå Kammaren afslag den förevarande § 2.

Derefter blefvo jemväl återstående delar af Utskottets förslag till förordning angående förlagsinteckning, äfvensom de tre i sammanhang dermed ställda författningsförslag, som Utskottet i punkten 1 af föreliggande utlåtande framlagt, af Kammaren afslagna.

Punkten 2.

I denna punkt hade Utskottet hemställt: att Kongl. Maj:ts proposition, i hvad den anginge förslag till Förordning angående fredande från utmätning af lösören, som jordegare lemnat landbo till egendomens bruk, icke måtte af Riksdagen antagas.

Efter föredragning häraf, yttrade

Herr Anders Persson: Jag skall blott anhålla att få yrka bifall till Utskottets förslag och afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

Om förändrade grunder för kommunala rösträtten på landet.

Föredrogs Lag-Utskottets Utlåtande N:o 52, i anledning af väckta motioner om förändrade grunder för den kommunala rösträtten på landet.

Punkten 1.

Ledamöterna af Andra Kammaren Herrar *J. P. Nilsson* och *Anders Göransson* hade i motionerna N:is 55 och 77 föreslagit,

den förre: att Riksdagen för sin del ville besluta, att § 11 i Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, sådan nämnda § lyder i Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, måtte få den förändrade lydelse, »att röstvärdet skall beräknas efter det en hvar åsatta fyrktal, dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som motsvarar en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden och ej i något fall för mer än 1,000 röster»;

och den senare, att Riksdagen för sin del ville besluta följande förändrade lydelse af ifrågavarande §:

«Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal fyrkar än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela fyrktal efter fyrktalslängden. Uppkommer af sådan beräkning af fyrktal bråktal, skall det bortfalla“.

Utskottet hade, med anledning af dessa motioner, hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af § 11 i Förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, sådan nämnda paragraf lyder i Kongl. kungörelsen den 8 September 1868:

«Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock må ej någon utöfva rösträtt för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande. Uppkommer vid sådan beräkning af rösträtt bråktal, skall det bortfalla.“

Vid utlåtandet voro reservationer fogade dels af Herrar *Bergström*, *Friherre Hamilton*, *Friherre von Essen* och *Fröberg*, dels ock af Grefve *Mörner*.

Efter uppläsning af Utskottets ofvanberörda hemställan anförde

Grefve *Mörner*: Denna fråga har så ofta förevarit såväl i denna Kammare som i den Första Kammaren, så att det är icke mycket i ämnet att säga. Jag ber blott att få förklara, att jag vidhåller samma

åsigt, som jag i Första Kammaren vid flera föregående tillfällen uttalat, och får jag i följd deraf yrka afslag å Utskottets förslag.

Om förändrade grunder för kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Herr C. A. Larsson: I motsats mot den siste talaren, med hvilken jag i förra plenum så mycket sympatiserade, ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag. Jag hoppas att han och Kammaren måtte lemna äran åt Första Kammaren att äfven i år gifva afslag åt detta nödiga och nyttiga förslag.

Herr Göransson: Det kan synas rättvist, att den som betalar skatt till en kommun äfven bör, i förhållande derefter, ega rätt att besluta om såväl skattens storlek, som för hvilket ändamål den skall användas, och det kan synas både orätt och obilligt, att det flertal, som erlägger mindre skattebelopp, i vissa fall genom eniga beslut skulle kunna tvinga den ende eller de få öfrige, hvilka erlägga största skattebeloppen, till utgifter stridande mot deras vilja. Jag tror dock att det sistnämnda högst sällan om någonsin skall inträffa, dels därför att detta flertal mindre skattdragande ej gerna kunna blifva så eniga, att de derigenom skola komma att utöfva något obehörigt tryck på de större skattdragande, och dels därför att dessa mindre skattdragande också äro mindre bemedlade och hafva jemförelsevis mycket svårare att komma ut med sina skattebidrag än de andra, och skola säkerligen ej heller vilja påtvinga dem några onödiga utskylder. Men hvad som deremot ofta inträffar är, att en eller få personer genom sin röstöfvervigt påtvingar flera hundra af kommunens öfriga medlemmar beslut och utskylder, som kunna blifva en börda för dem under all framtid, oaktadt de icke äro af behovet påkallade. Under sådana förhållanden måste flertalet af kommunens medlemmar vara beröfvade den rättighet att sjelfva vårda sina gemensamma ordnings- och hushållsangelägenheter, hvilka i stället ligga i en eller få styrandes händer för att utöfvas efter deras godtyckliga vilja såväl i beskattningsfrågor som vid val af kommunens förtroendemän, såsom ordförande i kommunalstämma och kommunalnämnd, ledamöter i bevillningsberedningar och taxeringskomitéer, hvilket ofta kan förorsaka påförande af orättvisa och ensidiga bevillningsbelopp m. m.

För att belysa hvilka oegentligheter och obehag nu gällande grunder för den kommunala rösträtten kunna förorsaka, vill jag anföra ett exempel, som inträffade för några år sedan inom mitt kommittenskap. Der var ett bolag, som hade röstöfvervigt i kommunalstämman, och den person, som innehade bolagets fullmakt, var äfven ordförande i kommunalnämnden och upprättade kommunens utgifts- och inkomstförslag på så sätt, att för betäckande af utgifterna till socken- och fattigkassorna upptogs dubbelt så mycket på fyrk i mantal satt jord som på fyrk för alla öfriga beskattningsföremål, och då omförmälda person hade röstöfvervigt, blef förslaget godkänt af kommunalstämman, och sedermera upprättade han debiterings- och uppbördslängden i öfverensstämmelse med de olagliga förslagen. Vid debiterings- och uppbördslängdens slutliga granskning å ordinarie kommunalstämma gjordes anmärkning emot den olagliga debiteringsgrunden, och vid framställd proposition förklara-

Om förändrade grunder för kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

des af det öfvervägande antalet, att debiteringen skulle ogillas, men då begärdes votering af den person, som innehade bolagets fullmakt, och med användande deraf beslöt han att debiteringen skulle godkännas. Häröfver anfördes besvär hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som genom utslag upphäfde beslutet och visade ärendet åter till kommunalstämman och kommunalnämnden för att dermed vidare lagligen förfara, men det oaktadt utskref kommunalnämndens ordförande debetsedlar och förrättade uppbörd, hvarvid dock åtskilliga af kommunens medlemmar på grund af nyssnämnda utslag uraktlåto att betala sina utskylder. Då ärendet sedan åter förekom till behandling på kommunalstämman, använde ofta nämnde person åter bolagets fullmakt och beslöt, att samma debiteringsgrund skulle godkännas. Häröfver anfördes ytterligare besvär, och Kongl. Maj:ts Befallningshafvande upphäfde kommunalstämmobeslutet och föreskref, att beloppet skulle uttaxeras lika på hvarje fyrc, men detta stälde sig kommunalnämndens ordförande ej heller till efterrättelse, utan upprättade restlängd öfver dem som ej betalt sina utskylder, och den blef på samma sätt godkänd af kommunalstämman, hvarefter restlängden lemnades till indrifning och hos den, som vägrade att betala, verkställdes utmätning; då anfördes äfven besvär öfver utmätningen och genom Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag blef då utmätningen till all kraft och verkan upphäfd. Men då klagandena nu yrkade, att kommunalnämndens ordförande skulle verkställa en ny laglig debitering, hvarefter utskylderna skulle betalas enligt Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes laga kraftvunna utslag, då påstod han sig ej vara skyldig dertill, under förevändning att kommunalstämman förut hade godkänt debiteringsgrunden. Men märk väl, hvad var denna kommunalstämma? Jo just det bolags fullmakt, hvilken han sjelf använt för att fatta alla dessa ofvannämnda beslut. När nu saken var drifven till sin yttersta spets, då afsade han sig på lagliga skäl ordförandeskapet i kommunalnämnden och tillsatte en annan genom ofta omförmälda bolags röst-öfvervigt, och denne fick då reda ut den intrasslade härfran. Hvilka kostnader och besvär, dessa klagande fingo vidkännas för att få sin lagliga rätt, kan lätt tänkas.

Jag anser därför, att en förändring i grunderna för den kommunala rösträtten är både nödvändig och rättvis, och jag är Lag-Utskottet tacksam, som tillstyrkt denna förändring i än vidare utsträckning, än hvad jag begärt. Orsaken hvarför jag begärde så litet var den, att jag trodde det skulle vara lättare för ordförande i kommunalstämman att beräkna tillämpningen en tiondedel af hela fyrktalet än en tiondedel af hela röstetalet, och att jag hoppades, att Första Kammaren möjligen skulle fästa något afseende vid en billigare begäran. Nu har emellertid, efter hvad jag hört, Första Kammaren redan afslagit Utskottets hemställan och frågan är således för denna riksdag fallen. Jag önskar och hoppas dock att den ej må hafva fallit för alltid, utan snart komma igen och då i lugn få en lycklig lösning. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr J. P. Nilsson i Kägglå: Lag-Utskottet har, såsom herrarne finna, icke ansett sig kunna tillstyrka min motion i hela dess

omfattning, utan, då jag påyrkat den förändring i nu gällande grunder för den kommunala rösträtten på landet, att någon ej må utöfva sådan för större antal röster än som motsvarar en tjugonedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden och ej i något fall för mer än 1,000 röster, så har Utskottet endast föreslagit att någon ej må utöfva rösträtt "för större antal röster än som svarar mot en tiondedel af kommunens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som enligt röstlängden sammanräknadt tillkommer öfrige röstegande". Naturligtvis kan det icke falla mig in att klandra Utskottet därför, då det ju gått i den rätta riktningen, men deremot vågar jag hoppas, att Kammaren icke tager någon impuls af den högvälborne grefvens på södermanlandsbänken yrkaude om afslag å en så billig och rättvis framställning. Då jag för min del derjemte hyser den öfvertygelse, att Kammaren redan fattat en bestämd åsigt i denna fråga, torde några längre föredrag ej vara af nöden, hvarför jag skall inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Om förändrade grunder för kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Herr Johan Jönsson: Då jag sällan brukar taga Kammarens tid i anspråk, så torde, oaktadt de starka ropen på proposition, det icke vara för mycket begärddt, då jag hemställer att Kammaren för några ögonblick ville lyssna till de få ord, jag har att säga.

I denna fråga har så mycket blifvit både taladt och skrivet, att jag icke gerna kan hafva något nytt att tillägga, hvarför jag också gerna kunnat börja och sluta med att yrka bifall till Utskottets förslag; men jag skulle vilja hemställa till talaren på upsalabänken, Herr Professor Rydin, hvilken har vida större förmåga än jag, huruvida han icke skulle vilja taga denna fråga om hand. Jag gör detta med anledning af Herr Professorns yttrande häromdagen, då frågan om vestkustbanan förevar till behandling. Han yttrade då, att Utskottet icke nämnt något om den enskilda teckningen inom kommunerna, och han sade vidare, att man nog vet huru det tillgår vid dylika teckningar. När jag hörde detta yttrande, så tänkte jag för mig sjelf, att jag skulle hafva detsamma i minnet till den dag, då frågan om den kommunala rösträtten skulle förekomma. I likhet med nämnde talare får jag säga, att vi veta huru det tillgår, när kommuner skola inlåta sig på jernvägsbyggnadsföretag, så länge som en enda person har bestämmanderätten och kan diktera besluten, såsom förhållandet varit inom de flesta kommuner, der dylika frågor förekommit och der 2 eller 3 personer haft uteslutande bestämmanderätt öfver dessa bidrag. Vid sådant förhållande, som faktiskt eger rum öfverallt, hoppas jag att största delen af denna Kammares ledamöter skola inse det billiga i ett reformförslag, som aldrig kan falla, utan som förr eller senare måste genomdrivas. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Granlund: Jag ber att få yrka bifall till Utskottets förslag. Som herrarne veta, får man i städerna vid allmän rådstuga ej utöfva rösträtt för större antal röster, än som svarar emot en femtiondedel af stadens hela röstetal efter röstlängden. I början af kommunallagarnes tillämpning var denna rösträtt bestämd att motsvara en

Om förändrade grunder för kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

tjugonedel af nämnda röstetal, men man ansåg detta vara för mycket och det ändrades därför till en femtiondedel. Öfver detta förhållande har man icke hört några klagomål. Många och rättvisa skäl finnas för ändringar i den kommunala rösträtten på landet, och det är besynnerligt att detta skall fortfarande väcka sådant motstånd.

Jag påminner mig en tilldragelse, som för några år sedan timade i en församling, der det var fråga om en jernvägsanläggning. Jag sammanträffade der vid ett tillfälle förut med ett par personer, hvilka egde större egendomar och industriell verksamhet inom den kommunen, dervid vi råkade att tala om den politiska rösträtten, som då nyligen varit föremål för Riksdagens behandling, då dessa personer mycket beklagade Riksdagens afslag på den politiska rösträttens utsträckning och yttrade sig välvilligt för alla de många, som stodo under det politiska strecket. Efter en stund blef det jemväl fråga om nämnda jernvägsanläggning. Jag frågade då den person, som mest ifrat och talat för det så kallade streckets borttagande, hur han trodde det skulle gå med deras kommuns bidrag eller aktieteckning till den ifrågasvarande jernvägen. "Jo, svarade han, som jag och min sväger vilja att församlingen skall teckna aktier, så *måste* den också göra det", ty vi rösta öfver de andra." Sådana åsigtter kunna uttalas äfven af dem, som i andra fall låtsa vara frisinnade.

Jag inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag kan mycket väl fatta Kammararens ledamöters rop på proposition, eftersom frågan genom Första Kammararens beslut fallit. Frågan är dock af den stora vikt för mera än hälften af rikets landskommuner, att jag icke kan låta densamma passera utan ett ord äfven från min sida, helst jag vet, huru i min hemort man känner trycket af den öfverväldigande makt, som ofta kan ligga i en enda eller ett par personers händer. Första Kammararen har äfven denna gång beklagligtvis afslagit den berättigade reformen. Jag hade dock trott, att man af erfarenheten från andra länder borde hafva lärt, att det icke kan vara hvarken nyttigt eller rådligt att så tid efter annan undanskjuta en reform, så berättigad som denna. Jag ber att, liksom jag förut gjort, åter få fästa denna Kammararens uppmärksamhet derå, att den komité, som utarbetat förslaget till kommunallagarne, uttryckligen förklarade, att om det förhållande skulle inträffa, att en eller ett par personer komme att utöfva en öfverväldigande majoritet inom en kommun, så vore detta åtminstone icke kommunallagarnes mening, genom hvilka man ville införa själfstyrelse inom kommunerna. Om denna komité hade kunnat förutse hvad som sedermera inträffat, om den haft det statistiska material, som vi nu hafva, så skulle komitén utan tvifvel föreslagit en begränsning i nämnda hänseende. Men man vill nu icke eller man kan icke — jag vet ej hvilketdera — inse, att skattebidragen kunna kännas tunga nog äfven för de mindre skattskyldige, och skola kännas ännu tyngre, då de, på sätt som nu sker, icke hafva något inflytande på besluten, de må för öfrigt vara huru mycket som helst intresserade för kommunens angelägenheter. Man anser att de skola blott betala, endast betala. Detta förhållande kan icke lända det allmänna till nytta.

Jag vill ej längre upptaga Kammarens tid, men vill uttala den förhoppning, att Kammaren så enhälligt som möjligt måtte biträda Utskottets förslag.

Om förändrade grunder för kommunala rösträtten på landet.
(Forts.)

Häruti instämde Herrar *C. I. Bengtsson, L. J. Larsson* i Tranholt, *Mejenqvist, J. E. Ericsson* i Ahlberga, *O. Andersson* i Lyckorna, *Jöns Persson, Berg, Otterborg, Angel, Assarsson, Öberg, Ekdahl, Arnoldson, P. M. Larsson* i Löa, *Wikstén, C. Andersson* i Hamra, *Lyttkens, O. B. Olsson, Wallenius, And. Bengtsson, J. Anderson* i Tenhult, *Farup, Norén, Gumelius, C. Carlson, Lundblad, Dahn, A. Svenson* i Bossgården, *Håkanson, J. E. Johansson* i Forneby, *M. Trulsson, A. P. Lind, L. Nilsson* och *J. Andersson* i Lysvik.

Herr Sjöberg: Jag anhåller att få till protokollet antecknad, att jag instämmer i Herr Ola Anderssons yttrande till alla delar och vill endast göra det tillägg, att, i fråga om tolkning af kommunal-lagarne och deras tillämpning i vissa fall på förhållanden, som i egentlig mening icke beröras af eller äro hänförliga till desamma, man kommit längre, än som från början varit afsedt, och säkerligen långt från hvad de komiterade, som uppgjorde förslaget till dessa lagar, afsågo.

Jag beklagar i likhet med Herr Ola Andersson den utgång, som frågan fått röna inom Första Kammaren.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag vill blott tillkännagifva, att jag önskar framgång åt Utskottets förslag.

Friherre *Koskull* och Herr *J. Andersson* i Knarrevik förenade sig med Herr Hedin.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkterna 2 och 3.

Blefvo äfvenledes bifallna.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13 b, angående vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel hörande frågor;

Samma Utskotts Memorial:

N:o 63, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid Stats-Utskottets Utlåtande N:o 54, angående ombyggnad af riksdagshuset; och

N:o 64, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut om beviljande af anslag för iståndsättande af vågbrytaren och den yttre hamnarmen vid Visby hamn;

Bevillings-Utskottets Betänkande N:o 15, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner angående dels förhöjning i befordringsafgiften för lokalbref och dels förändringar i assuransafgiften för försändelser med angifvet värde, hvilka befordras inom riket m. m.; samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 57, i anledning af väckt motion om revision af 20 kapitlet Strafflagen.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 4.

På derom af Herr Talmannen gjord framställning beslöts, att Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets Utlåtande N:o 2 och Banko-Utskottets Memorial N:is 13, 14 och 15, hvilka ärenden denna dag blifvit för andra gången bordlagda, skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde sättas främst bland de två gånger bordlagda ärendena.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 10 e. m.

In fidem

H. A. Kolmodin.